

УДК 316:774

DOI: 10.26565/2075-1834-2019-28-13

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПРАВознавців: ПРАКТИКА СТВОРЕННЯ WEB-ПОРТФОЛІО

Пахомова І. А.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна,
м. Харків, 61022, майдан Свободи 4,
e-mail: pakhomova.ua@gmail.com
orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7161-3598>

АНОТАЦІЯ: у статті зазначено, що особливе місце належить праву на інформацію, тому актуальним є аспект реалізації та захисту персональних даних в Інтернеті, наукове обґрунтування, правове регулювання зазначених прав і закріплення їх відповідного статусу; відзначено, що вирішення питання інформатизації українського освітнього простору має відбуватися зокрема пошуком нових засобів, форм і способів взаємодії соціокультурних інститутів (медіа та освіти); наголошено, що сьогодні ці завдання покликана вирішити медіаосвіта; формування медіакомпетентності на пряму стосується майбутніх правознавців, оскільки на них покладено відповідальність за передачу знань і досвіду на практиці, тобто здійснення консультативної діяльності в умовах загальної інформатизації; питання про медіакомпетентність майбутнього правознавця актуалізується ще й тому, що в суспільстві спостерігається неузгодженість досвіду взаємодії з медіа у старшого покоління і молоді; наголошено, що через медіаторність педагог у закладі вищої освіти зможе розширити уявлення студентів – майбутніх правознавців, про медіа, розкрити інтелектуальний потенціал сучасних інформаційних технологій і медіакультури; зазначено, що «Web-портфоліо» є web-базованим ресурсом, який відображає зростання навчальних або професійних досягнень власника; цінність такого web-портфоліо очевидна також і в питанні потенційного працевлаштування і в самопрезентації себе як компетентного фахівця; наголошено, що практику запровадження web-портфоліо варто запроваджувати у діяльність ЗВО; зазначено, що також бувають «хибні портфоліо», що презентують фахівця без досвіду роботи, але з наявними вміннями; наголошено, що існує небезпека стати «заручником мережі» та опиратися її загрозливим викликам.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: web-портфоліо, компетентність, фахівець, заклад вищої освіти, майбутній правознавець, медіа, інформація, працевлаштування, інформаційна компетентність, права.

ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПРАВОВЕДОВ: ПРАКТИКА СОЗДАНИЯ WEB-ПОРТФОЛИБО

Пахомова И. А.,

кандидат юридических наук,
доцент кафедры государственно-правовых дисциплин
юридического факультета
Харьковского национального университета
имени В. Н. Каразина,
г. Харьков, 61022, площадь Свободы, 4,
e-mail: pakhomova.ua@gmail.com
orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7161-3598>

АННОТАЦИЯ: в статье указано, что особое место принадлежит праву на информацию, поэтому актуальным является аспект реализации и защиты персональных данных в Интернете, научное обоснование, правовое регулирование указанных прав и закрепление их соответствующего статуса; отмечено, что решение вопроса информатизации украинского образовательного пространства должно происходить в том числе путем поиска новых средств, форм и способов взаимодействия социокультурных институтов (медиа и образования); отмечено, что сегодня эти задачи призвано решить медиаобразование; формирование медиакомпетентности касается будущих правоведа, поскольку на них возложена ответственность за передачу знаний и опыта на практике, то есть осуществление консультационной деятельности в условиях всеобщей информатизации; вопрос о медиакомпетентности будущего правоведа актуализируется еще и потому, что в обществе наблюдается несогласованность опыта взаимодействия с медиа у старшего поколения и молодежи; отмечено, что из-за медиаторства педагог в заведении высшего образования сможет расширить представление студентов - будущих правоведа, о медиа, раскрыть интеллектуальный потенциал современных информационных технологий и медиакультуры; указано, что «Web-портфоліо» является web-базирующимся ресурсом, который отражает рост учебных или профессиональных достижений владельца; ценность такого web-портфоліо очевидна также и в вопросе потенциального трудоустройства и в самопрезентации себя как компетентного специалиста; отмечено, что практику

ведения web-портфоліо стоить вводити в діяльність ЗВО; указано, що також бувають «ложные портфоліо», представляючі спеціаліста без опыта роботи, но с имеющимися умениями; отмечено, что существует опасность стать «заложником сети» и сопротивляться ее угрожающим вызовам.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: web-портфоліо, компетентность, специалист, учреждение высшего образования, будущий правовед, медиа, информация, трудоустройство, информационная компетентность, права.

LEGAL ASPECTS OF FORMATION OF INFORMATION JURISDICTION OF FUTURE JURISTS: THE PRACTICE OF CREATING A WEB PORTFOLIO

Pakhomova Irina,

Doctor of Law,

Associate Professor of the Department
of State Law Disciplines

Faculty of Law

V.N. Karazin Kharkiv National University,

Kharkiv, 61022, 4 Svoboda Square,

e-mail: pakhomova.ua@gmail.com

orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7161-3598>

ANNOTATION: the article states that a special place belongs to the right to information, so the aspect of realization and protection of personal data on the Internet, scientific substantiation, legal regulation of these rights and consolidation of their respective status are relevant; it is noted that the solution of the issue of informatization of the Ukrainian educational space should be in particular the search for new means, forms and ways of interaction of socio-cultural institutions (media and education); it is emphasized that today these tasks are intended to be solved by media education; formation of media competence directly concerns future jurists, since they are responsible for the transfer of knowledge and experience in practice, that is, consulting activities in the context of general informatization; the issue of media competence of the future jurist is also relevant because in society the inconsistency of the experience of interaction with the media in the older generation and the youth is observed; it is emphasized that through media creativity the teacher in higher education institution will be able to broaden the students' view of future jurists, about the media, unlock the intellectual potential of modern information technologies and media culture; noted that "Web Portfolio" is a web-based resource that reflects the growth of the owner's educational or professional achievements; the value of such a web-portfolio is also evident in the issue of potential employment and in self-presentation of oneself as a competent specialist; it is emphasized that the practice of introducing web portfolios should be implemented in the activities of the HEA; it is noted that there are also "wrong portfolios" that present a specialist with no experience, but with the available skills; it was stressed that there was a danger of being "hostage to the network" and resisting its threatening challenges.

KEY WORDS: web-portfolio, competence, specialist, institution of higher education, future jurist, media, information, employment, information competence, rights.

Ми живемо у час тотальних і докорінних змін у всіх сферах. Нарешті поступово з'являються і впроваджуються в життя нормативні документи, що регламентують і стандартизують надання освітніх послуг у сфері вищої юридичної освіти. Зокрема вже затверджено стандарт вищої освіти за спеціальністю 081 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [1] та представлено на громадське обговорення напрацьований спільно з Мін'юст України Проект Концепції реформування юридичної освіти [2].

Тотальна інформатизація вже не вимагає якогось спеціального доведення і сприймається як реальність сьогодення, але концепції інформаційного суспільства чи електронного врядування досі немає, а функціонування мережевих систем, закріплення державно-владного впливу шляхом правового регулювання не досліджується системно, тому немає цілісного уявлення зазначених явищ, як і усвідомлення всіх підступів і загроз та протидії їм у частині зв'язку зазначених явищ зі світовою мережею Internet, адже разом з широкими можливостями в умовах становлення інформаційного суспільства існують дуже серйозні виклики і загрози, на які необхідно відповідно реагувати. Права людини перебувають на поверхні всіх суспільних перетворень, а особливе місце з-поміж інших належить праву на інформацію, адже воно узгоджує відносини між органами державної влади з конкретною людиною. Тут актуальним є аспект реалізації та захисту персональних даних в Інтернеті, наукове обґрунтування, правове регулювання зазначених прав і закріплення їх відповідного статусу [3].

В умовах постіндустріального суспільства також не менш актуальне питання інформатизації українського освітнього простору. Його варто вирішувати не лише динамічними методами розвитку інформаційного освітнього середовища, а й пошуком нових засобів, форм і способів взаємодії соціокультурних інститутів (медіа та освіти), а також супроводу і оцінки ефективності навчально-виховного процесу в умовах інформаційного суспільства. На сьогоднішній день ці завдання покликана вирішити медіаосвіта. Медіаосвіта, на наш погляд, – сфера знань, яка не ставить перед собою завдання захистити сучасне покоління від впливу медіа. В першу чергу, медіаосвіта покликана підготувати молоде покоління до життя в інформаційно насиченому суспільстві, тобто навчити жити в гармонії зі ЗМІ, здійснювати компетентну навігацію в інформаційному просторі, навчити вчитися, для себе і з зиском для

майбутньої кар'єри, раціонально використовуючи контент інформаційного простору. Іншими словами, в умовах медіатизованого суспільства стає важливим формування медіакомпетентної особистості.

Особливим чином це питання стосується майбутніх правознавців, оскільки на них покладено відповідальність за передачу знань і досвіду на практиці, тобто здійснення консультативної діяльності в умовах загальної інформатизації. Є очевидним, що в інформаційному постіндустріальному суспільстві існує соціальне замовлення на медіакомпетентного юриста, здатного здійснювати пошук, відбір, використання, оцінку інформації в інформаційному полі сучасного суспільства; створювати і передавати медіатексти в різних форматах. Питання про медіакомпетентність майбутнього правознавця актуалізується ще й тому, що в суспільстві спостерігається неузгодженість досвіду взаємодії з медіа у старшого покоління і молоді. Сучасний школяр чи студент вільно використовують різні форми медіа (Інтернет, SMS-повідомлення, електронна пошта, мобільні месенджери, старт-годинники, інші мобільні комунікації). Подібна ситуація говорить про те, що молодому користувачеві на сьогоднішній день комфортніше перебувати в умовах інформаційного суспільства, ніж подекуди його вчителю чи викладачу. Є різні типи культур (за М. Мід), які доводять необхідність цілеспрямованої медіаосвіти майбутнього правознавця. М. Мід розрізняє в людській історії три типи культур з точки зору трансляції досвіду між поколіннями: постфігуративна, де діти вчаться, перш за все, у своїх попередників; конфігуративна, де діти і дорослі вчаться у своїх однолітків; префігуративна, що виникає в середині ХХ ст., та визначає новий тип соціального зв'язку між поколіннями, коли спосіб життя старшого покоління не тяжіє над молодшим. У всіх частинах світу, де всі народи світу об'єднані електронною комунікативною мережею, у молодих людей виникла спільність досвіду, якого ніколи не було і не буде у старших, і навпаки, старше покоління ніколи не побачить в житті молодих людей повторення свого безпрецедентного досвіду змін, які змінюють одна одну. Цей розрив між поколіннями цілком новий, він глобальний і загальний» [4, с. 361]. Отже, наша традиційна освіта, орієнтована на передачу досвіду від старших до молодших, змінюється префігуративним типом культурної організації, орієнтованим на майбутнє. У такій соціокультурній ситуації, де відбувається зміна типу відносин між поколіннями, неминуча зміна змісту підготовки майбутніх правознавців. Подібний факт, на думку Л. Казанцевої, «призводить до необхідності ведення роботи з вивчення засобів масової комунікації у закладах вищої освіти» (далі – ЗВО) [5], отже, необхідно вести цілеспрямовану роботу з формування готовності студентів юридичних спеціальностей до реалізації медіаосвіти в практичній діяльності. Звідси можна припустити, що викладач ЗВО, визначивши перед собою мету – сформувати медіакомпетентну особистість в особі студента – майбутнього правознавця, готового до здійснення професійно-культурного діалогу з інформаційним суспільством, повинен здійснювати цілеспрямовану підготовку студентів до реалізації медіаосвіти в їхній майбутній практичній діяльності. Стратегія формування медіакомпетентного фахівця в галузі юриспруденції може бути, на наш погляд, реалізована через медіаторність студентів. «Медіаторність передбачає широкий простір технічних засобів, що включають радіо, телебачення, пресу, аудіозапис, комп'ютерну графіку тощо» [6, с. 3].

Через медіаторність педагог у ЗВО зможе розширити уявлення студентів – майбутніх правознавців, про медіа, розкрити інтелектуальний потенціал сучасних інформаційних технологій і «медіакультури як засобу для подальшої безперервної самоосвіти» [7, с. 74]. Продовжуючи міркувати про медіаторність, слід звернути увагу на те, що сучасні інформаційні технології дозволяють практично будь-якій людині не лише освоїти різні спеціальні уміння та навички, отримати доступ до існуючих інформаційних джерел і широко використовувати отримані з їх допомогою інформаційні дані, але і створювати власні інформаційні продукти. Одним з таких продуктів є «web-портфоліо».

Тривалий час «портфоліо» використовувалося лише як автентичне оцінювання результатів освітньо-професійних досягнень учнів. На наш погляд, автори підходу недооцінюють його освітній та інтелектуальний потенціал. У вік інформатизації і електронної комунікації настійно рекомендується, щоб і студенти створювали «web-портфоліо». Розробка портфоліо такого формату дозволяє легко розвивати комплекс медіаосвітніх знань і умінь, тим самим формувати медіакомпетентність у студента. Таким чином, з одного боку, «web-портфоліо» виступає засобом автентичного оцінювання результатів освітньо-професійних досягнень, а з іншого боку, містить у собі величезний медіаосвітній потенціал. «Web-портфоліо» (web-portfolio) є web-базованим ресурсом, який відображає зростання навчальних або професійних досягнень власника. Web-портфоліо студента, школяра – це web-сайт, на якому відображаються освітні результати – результати виконання лабораторних робіт, проектних завдань, спільної діяльності»[8]. «Web-портфоліо» розрізняють за суб'єктами діяльності як індивідуальне і групове. Таким чином, web-портфоліо може створюватися як одним студентом, так і студентською групою. Усередині практико-результативної діяльності можна виділити такі види web-портфоліо як практико-орієнтовані, проблемно-орієнтовані, проблемно-дослідні, тематичні. Залежно від специфіки мети web-портфоліо розрізняють web-портфоліо досягнень, web-портфоліо особистого зростання, web-портфоліо проекту. За часом створення web-портфоліо діляться на тижневе, семестрове, курсове [9]. Аналіз сучасних on-line видань свідчить, що однією з невід'ємних переваг web-портфоліо можна вважати

можливість демонстрації результатів освітньо-професійних досягнень студентів у віртуальному просторі перед потенційним роботодавцем. Маючи особисте web-портфоліо, студент зможе демонструвати власну медіаосвітню компетентність, яка, в свою чергу, є одним з перших пунктів у списку вимог до претендента на сучасному ринку праці. Наявність web-портфоліо дозволяє майбутньому правознавцю позиціонувати себе як компетентного фахівця, готового жити і працювати в умовах інформаційного суспільства. Зі стрімкою швидкістю «web-портфоліо» стало відомим як серед американських, так і європейських педагогів, а з початку 2000-х стало популярним і на пост-радянському просторі. Вважаємо, що практику запровадження web-портфоліо можна сміливо запроваджувати у діяльність ЗВО, зокрема почати з проведення міжкафедрального семінару «Web-портфель як засіб моніторингу професійного зростання студента-правознавця». Метою такого семінару стане розширення медіаосвітнього простору ЗВО і формування медіакомпетентності студентів спеціальності «Право». На такому семінарі варто представити доповіді викладачів, аспірантів і студентів. Також доцільно підготувати презентацію web-портфоліо як одного з інноваційних засобів моніторингу освітньо-професійних досягнень студентів. Студенти, як і викладачі, можуть долучитися до наповнення сторінок web-сайту факультету відповідною інформацією.

Цінність web-портфоліо для майбутнього правознавця очевидна ще й тому, що юриспруденція належить до тих сфер професійної діяльності, в яких «старт» кар'єри за відсутності практичного досвіду майже неможливий. Тому, не перестаючи бути студентом юридичного факультету, саме завдяки такому наявному web-портфоліо можна відшукати можливість стажування (роботи з частковою зайнятістю) або ні, навпаки – вона сама тебе може знайти. А це можуть бути як вітчизняні, так і міжнародні компанії, тренінги, стипендіальні програми, фірми, корпорації та організації, клуб майбутніх адвокатів, юридична клініка тощо.

Інколи складають так зване «хибне портфоліо», у якому викладають результати робіт, що свідчать про майстерність їх виконавця, проте ці роботи їм ніхто не замовляв, а вони були вигадані самим дописувачем, таким чином, демонструючи, що він вмів [10]. Це також може допомогти під час самопрезентації особи.

Контекст розмови про web-портфоліо є зовсім неоднозначним. Тож, як ми вже зазначили, це є важлива та невід'ємна складова (само)презентації особи в суспільстві. Також не слід забувати, що це є авторська праця, розміщена у вільному доступі, тому без можливості прямого захисту, ідею її створення може бути «запозичено» ким завгодно. Крім того, згідно із ч. 11 ст. 52-1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [11] власники веб-сайтів зобов'язані розміщувати на власних веб-сайтах (...) достовірну інформацію про себе (...) або контактну інформацію, у т.ч. адресу електронної пошти, номер телефону, за якими з ними можливо оперативно зв'язатися (...). Тож чи готові ви оприлюднити вашу приватну інформацію на загал? Використання світової мережі Інтернет також таїть у собі підступ навали неперевіреної інформації та дезінформації або небезпеки кібератак на наявну інформацію або незаконної зміни чи перекручення оприлюдненої інформації (така «практика» зокрема має місце в ресурсі Вікіпедія).

Отже, очевидно, що питання створення web-портфоліо є актуальним для вузівської освіти майбутніх правознавців. Видається доцільним опанування медіакомпетентністю за допомогою web-портфоліо, адже це дасть можливість молодим фахівцям понести свої знання і досвід у практичну діяльність, що зробить її ще більш ефективною.

Проте не варто ставати заручником життя в світовій мережі та втрачати духовну свободу або дозволити мережі цілковито поглинути себе. Також складними є опір, протидія, попередження і боротьба із загрозливими викликами, такими як захист авторських прав, хакерство чи кіберзлочинність тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наказ «Затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 081 Право для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти № 1379 від 12.12.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/081-pravo-bakalavr.pdf>.
2. Проект Концепції реформування юридичної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-napracovaniy-spilno-z-ministerstvom-yustitsiyi-ukrayini-proekt-konceptsiyi-reformuvannya-yuridichnoyi-osviti>.
3. Сопілко І.М. Становлення інформаційного суспільства та інформаційні загрози в мережі інтернет // Юридичний вісник. – 2017. – № 3 (44). – С. 61–69.
4. Культура и мир детства: избр. произведения / М. Мид; [пер. с англ. и коммент. Ю.А. Асеева; сост., авт. послесл. и отв. ред. И. С. Кон]. – М.: Наука, 1988. – 429 с.
5. Казанцева Л. Педагогические условия подготовки будущих специалистов к реализации медиаобразования в учебном процессе // Учитель. – 2006. – № 5. – С. 57–62.
6. Спичкин А. В. Что такое медиаобразование. – Курган: Изд-во КИПКРО, 1999. – С. 13.
7. Новикова А.А. Федоров А.В. Медиаобразовательные квесты // Инновации в образовании. – 2008. – № 10. – С. 71–93.
8. Веб-портфоліо [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D0%B1-%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%84%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BE>.

9. Полилова Т. А. Концепция электронного веб-портфолио [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://schools.keldysh.ru/courses/e-portfolio.htm>.

10. Top-5 можливостей для студентів-правників отримати досвід роботи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://loyer.com.ua/uk/top-5-mozhливостей-dlya-studentiv-pravnikov-otrimati-dosvid-roboti>.

11. Закон України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-12 від 23.12.1993 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3792-12>.

REFERENCES

1. Nakaz «Zatverdzhennya standartu vishoyi osviti za specialnistyu 081 Pravo dlya pershogo (bakalavrskogo) rivnya vishoyi osviti № 1379 vid 12.12.2018 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/081-pravo-bakalavr.pdf>.

2. Proekt Konceptiyi reformuvannya yuridichnoyi osviti [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-napracovaniy-spilno-z-ministerstvom-yusticiyi-ukrayini-proekt-konceptiyi-reformuvannya-yuridichnoyi-osviti>.

3. Sopilko I.M. Stanovlennya informacijnogo suspilstva ta informacijni zagrozi v merezhi internet // Yuridichnij visnik. – 2017. – № 3 (44). – S. 61–69.

4. Kul'tura i mir detstva: izbr. proizvedeniya / M. Mid; [per. s angl. i komment. YU.A. Aseeva; sost., avt. poslesl. i otv. red. I. S. Kon]. – M.: Nauka, 1988. – 429 s.

5. Kazanceva L. Pedagogicheskie usloviya podgotovki budushchih specialistov k realizacii mediaobrazovaniya v uchebnom processe // Uchitel'. – 2006. – № 5. – S. 57–62.

6. Spichkin A. V. CHto takoe mediaobrazovanie. – Kurgan: Izd-vo KIPKRO, 1999. – S. 13.

7. Novikova A.A. Fedorov A.V. Mediaobrazovatel'nye kvesty // Innovacii v obrazovanii. – 2008. – № 10. – S. 71–93.

8. Veb-portfolio [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D0%B5%D0%B1-%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D1%84%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BE>.

9. Polilova T. A. Konceptiya elektronnoho veb-portfolio [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://schools.keldysh.ru/courses/e-portfolio.htm>.

10. Top-5 mozhlivостей dlya studentiv-pravnikov otrimati dosvid roboti [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://loyer.com.ua/uk/top-5-mozhlivостей-dlya-studentiv-pravnikov-otrimati-dosvid-roboti>.

11. Zakon Ukrayini «Pro avtorske pravo i sumizhni prava» № 3792-12 vid 23.12.1993 [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/3792-12>.